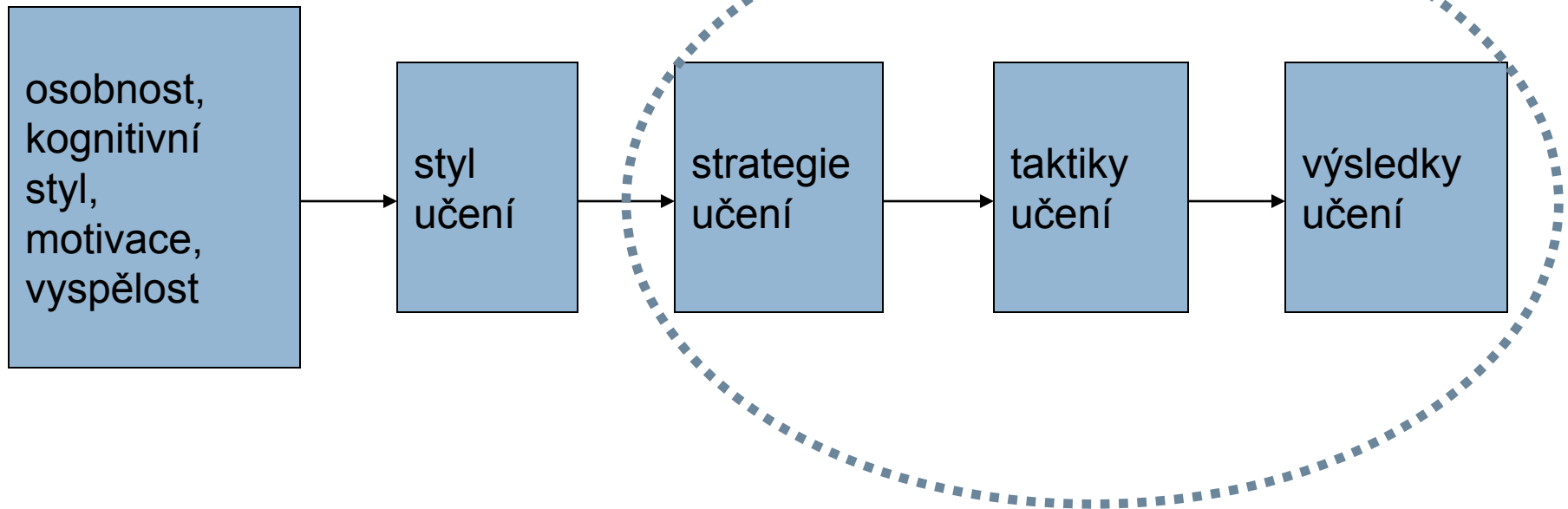


SEMINÁŘ PSYCHOLOGIE VE ŠKOLNÍ PRAXI

Strategie učení

Kde jsme ve výkladu



Model vazeb mezi individuálními rozdíly, styly učení a výsledky učení.

(Schmeck, 1988)

Strategie učení



Bloomova taxonomie cílů učení

| | |
|--------------|--|
| 6. Evaluace | 6.20 Posouzení na základě vnějších kritérií 6.10 Posouzení interních prvků |
| 5. Syntéza | 5.30 Odvozování abstraktních vztahů 5.20 Vytváření plánu práce nebo zamýšlených operací 5.10 Vytváření komunikace |
| 4. Analýza | 4.30 Analýza organizačních principů 4.20 Analýza vztahů 4.10 Analýza prvků |
| 3. Aplikace | |
| 2. Pochopení | 2.30 Extrapolace 2.20 Interpretace 2.10 Translace |
| 1. Znalost | 1.32 znalost teorií a struktur 1.31 znalost principů a generalizací 1.30 znalost univerzálií a abstrakcí 1.25 znalost metodologie 1.24 znalost kritérií 1.23 znalost klasifikací a kategorií 1.22 znalost trendů a posloupností 1.21 znalost konvencí 1.20 znalost způsobů a prostředků zacházení se specifickými fakty 1.12 znalost specifických faktů 1.11 znalost terminologie 1.10 znalosti prvků |

Revize Bloomovy taxonomie

| ZNALOSTNÍ DIMENZE | DIMENZE KOGNITIVNÍHO PROCESU | | | | | |
|-------------------------------|------------------------------|---------------|-----------------|------------------|----------------|--------------|
| | 1. Zapamatovat | 2. Rozumět | 3. Aplikovat | 4. Analyzovat | 5. Hodnotit | 6. Tvořit |
| A. Znalost faktů | | | | | | |
| B. Konceptuální znalost | | | | | | |
| C. Procedurální znalost | | | | | | |
| D. Metakognitivní znalosti | | | | | | |

Cíle revize Bloomovy taxonomie

Nalezení odpovědi na otázky :

1. Co učit?

- jde o základní otázku výběru učiva. Obecně je přijato, že výběr učiva se uskutečňuje s ohledem na zvolený edukační cíl. Jaký je to cíl, jakou má váhu a důležitost, pomůže objasnit taxonomie. Obvykle učitelé tvrdí, že učí to, co je nejdůležitější, ale co to konkrétně je a zda je to opravdu to nejdůležitější, si učitel lépe uvědomí při použití taxonomické tabulky. Ta sice neřekne, co konkrétně učit, ale pomůže učiteli rozšifrovat požadavky standardů i jeho vlastní záměr, potřeby žáka a usnadní jeho vlastní kurikulární rozhodnutí.

2. Jak dosáhnout cíle?

- tj., otázka edukačních činností a instrukcí, které pro jejich evokaci učitelé vydávají. Pokud si učitel jasně uvědomuje jaký je přesný cíl, ke kterému směřuje, je snadnější zvolit činnosti a vypracovat instrukce pro žáka, které ho k cíli nasměrují.

3. Jak hodnotit?

- tj., na co zaměřit evaluační činnosti, aby byla hodnocena míra dosažení konkrétního cíle (v americkém pojetí - na co zaměřit testové položky, jak je formulovat).

4. Existuje koherence mezi cíli, instrukcemi a hodnocením?

- Při použití taxonomické tabulky by se konkrétní edukační cíl, cíl instrukce a cíl hodnocení měly sejít v jedné buňce tabulky (viz dále). Pokud tomu tak není, pak jsou žáci vedeni k něčemu, nebo je hodnoceno něco, co není cílem. Stává se to u nás poměrně často a při běžném (empirickém) sledování cílů to může uniknout naší pozornosti.

- Více viz [Inovace Bloomovy taxonomie](#)

Vztah stylu a struktury inteligence dle Gardnera

| Převažuje styl | Uvažuje ve | Dávají přednost | Potřebují |
|-------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|
| jazykový | slov | čtení, psaní, diskuze, slo. hry | knihy, kazety, debata, psaní |
| logicko- matematický | odvození, dedukce | pokus, otázky, logické hry | objevovat věci a přemýšlet o nich |
| zrakový, prostorový | představy a zobrazení | navrhování, kreslení, náčrty | video, filmy, zkoumání |
| psycho-motorický | tělesný pocit/vnímání | fyzický kontakt, gestikul., pohyb | hraní rolí, drama, pohyb, děláni |
| hudební | rytmus, melodie | zpívání, dupání, tleskání, hudba | zazpívat si, koncerty, apod. |
| interpersonální | interakce s jinými lidmi | organizování, setkávání, plán. | společenské hry, kluby, apod. |
| intrapersonální, meta-kognitivní | vlastní nitro | meditace, přemýšlení | vlastní projekty, osobní výběr |

Strategie učení

- Strategie učení je tedy obecným plánem, podle kterého student ve studiu postupuje
 - Co jí určuje:
 - Studijní motivace
 - Kognitivní zvláštnosti, zvláštnosti osobnostní struktury, věku a schopnosti žáka
 - Styl (způsob) výuky a její formy
 - Organizace a typ studia
 - Rozměr objektivní
 - je pozorovatelná jako chování a učební aktivity, které student provádí (které předměty si vybírá, jakým způsobem plní studijní povinnosti, jak přistupuje k termínům (prokrastinace), jak přistupuje k obsahu učení (rozsah a způsob si osvojování učiva)).
 - Rozměr subjektivní
 - jak student tyto aktivity vnímá, prožívá a hodnotí
 - Rozměr sociální
 - Interakce s učiteli, spolužáky, rodiči...

Typy strategií učení podle motivace (Vašutová, 2002)

- Vnitřní motivace
 - ▣ student ví, co, jak a proč se chce naučit
- Vnější motivace
 - ▣ závislost na vnějším působení (rodiče, učitelé) a hodnocení
- Výkonová motivace
 - ▣ student chce uspět (potřeba úspěchu); dává přednost strukturované a organizované práci, stanovuje si cíle, termíny a snaží se zvítězit.
- Sociální motivace
 - ▣ studium je nutností; student se učí jakkoliv s cílem prospět; postoj ke studiu je negativní

Strategie učení podle přístupu k učení

- Povrchový přístup
 - ▣ Vzbuzení dojmu, získání známky diplomu, „co je potřeba“ s ohledem na požadavky
- Hlubkový přístup
 - ▣ Osobní zaujetí a motivace, důraz na detaily a osobní přínos
- Utilitární přístup
 - ▣ Konformní k požadavkům („Hujer“)

Přístup k učení (Ramsden)

Přístup k učení

JAK - Strukturální aspekt:

- akt poznání,
- organizování,
- strukturování

CO - Významový aspekt:

- co je poznáváno,
- důležitost úkolu/učiva

HOLISTICKÝ
zachovává
strukturu,
soustřeďuje se
na celek ve
vztahu k jeho
částem

ATOMISTICKÝ
deformuje
strukturu,
soustřeďuje se
na
části, rozkládá
celek na části

HLOUBKOVÝ
soustřeďuje se
na obsah
úkolu nebo
učiva

POVRCHOVÝ
soustřeďuje se
na „znaky“ učiva

Strategie učení

- Pomáhají studentům pochopit informace a řešit problémy.
- Strategie učení je osobní přístup k učení a používání informací.
- Studenti, kteří neznají nebo nejsou schopni použít adekvátní strategie, jsou v učení pasivní a v důsledku mohou selhávat ve škole.



Příklady konkrétních strategií učení

Strategie pro čtení a práci s textem

- Identifikace neznámých slov
- Sebedotazovací strategie
 - kladení si otázek ve vztahu k textu a hledání odpovědí
- Strategie vytváření vizualizací
 - představování scén, postav
- Inferenční strategie (odvozování)
- Parafrázování a sumarizace
- Pojmové mapování

Pojmové (Mentální) mapování

- cíle
 - ▣ *zjištění, co víme*
 - ▣ *pomoc při plánování*
 - ▣ *pomoc při hodnocení*
- formy
 - ▣ mapování pojmových hierarchií
 - vypisování hierarchií
 - vytváření hierarchických map
 - mapování příběhů
 - mapování zvolených témat
 - ▣ vědomostní mapy
 - ▣ grafická znázornění - prvky

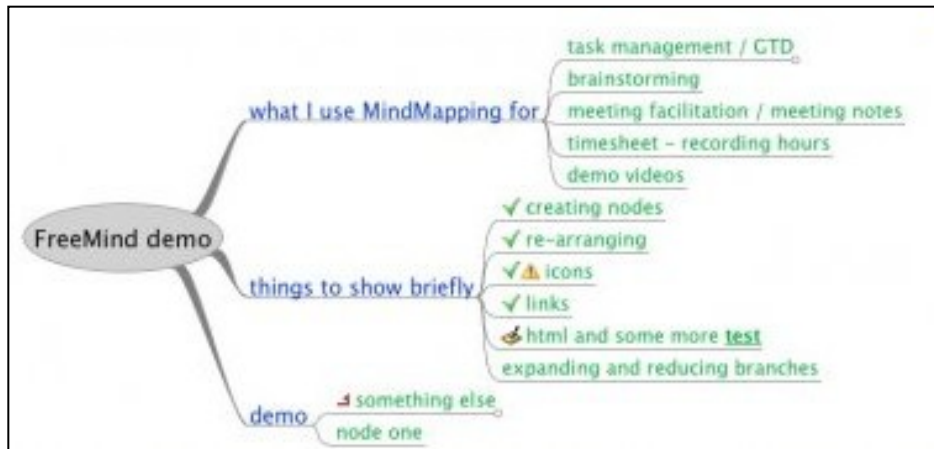


Obr. - Příklad mentální mapy přijímacího pohovoru

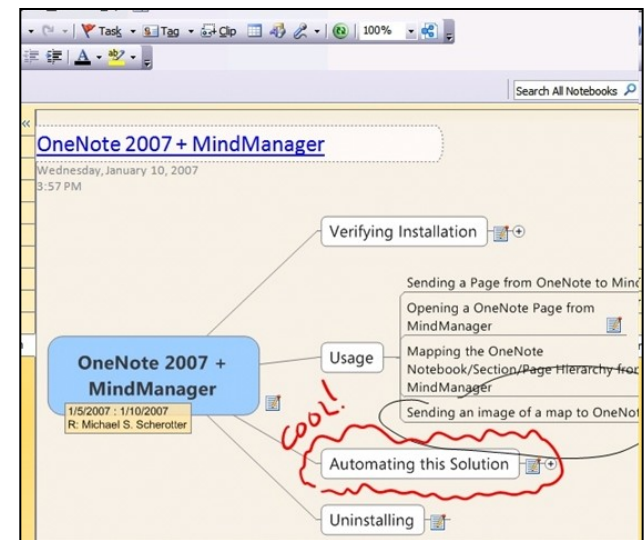
Mentální mapování

Software - příklady

- Freemind
 - (zdarma, multiplatformní - Java)



- OneNote
 - (MS Office 2007)



Cvičení – pojmové mapování

- Vytčení vlastností
 - ▣ Jaký je dobrý učitel?
 - ▣ Co víme o reformě platů ve školství?
- Mentální mapy
 - ▣ Studujeme naši školu jako stolní hra ve stylu „Člověče, nezlob se“ s úkoly

Strategie pro studium a uchovávání informací

- První písmena
 - ▣ Pro blok informací; memotechnická pomůcka
- Párové asociace
 - ▣ Např. spojení jmen a dat (kartičky, drill)
- Klíčová slova a koncepty
 - ▣ Vytváření schémat, map
- Psaní poznámek a naslouchání

Strategie pro psaní

- Základy psaní textu, strukturování a práce s informačními zdroji
- Strategie hledání chyb v textu

Strategie pro práci na úkolech a zlepšení testového výkonu

- Jak si rozvrhnout práci
- Jak postupovat při řešení testových úloh
 - ▣ Nejprve se věnovat položkám u kterých je vysoká míra subjektivní jistoty, tipovací soutěž na závěr

Strategie pro podporu spolupráce

- Spolupráce ve třídě
- Řešení problémových úkolů
- Týmová spolupráce

Strategie pro zvyšování motivace

- Strategie sebeprosazení
 - ▣ Schopnost aktivně využít poznatky
- Možná já (Possible selves)
 - ▣ Já jaký(á) jsem vs. já jaký(á) bych chtěl(a) být

Strategie specifické pro jednotlivé předměty

Např. jazyky:

Lojová, G.; Vlčková, K. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-876-0

Strategie plánování času, autoregulace, sebeřízení

- Organizace času každého studenta je ovlivněna
 - ▣ Věkem
 - ▣ Předchozí zkušeností (vč. rozdílů mezi deklarovanými a reálnými požadavky – součást tzv. skrytého kurikula)
 - ▣ Styl učení
 - ▣ Charakteristikami osobnosti, temperamentu a schopností sebeřízení
 - ▣ Informacemi o možnostech zlepšení či rozvoje (RememberTheMilk, GetThingsDone...)
- Stanovení priorit a osobních cílů

Příklad Práce s učebním textem

- Záznamový arch (Lan, 1998)

| Kapitola | 1 | 2 | 3 | 4 | 5(...) |
|---|---|---|---|---|--------|
| Klíčové prvky učiva | | | | | |
| <i>Celkový čas věnovaný učení z textu</i> | | | | | |
| <i>Z toho aktivní učební čas</i> | | | | | |
| <i>Celkový čas věnovaný řešení úloh</i> | | | | | |
| <i>Z toho aktivní učební čas</i> | | | | | |
| <i>Celkový čas věnovaný diskusí o učivu</i> | | | | | |
| <i>Z toho aktivní učební čas</i> | | | | | |
| <i>Celkový čas věnovaný věnovaný učivu ve škole</i> | | | | | |
| <i>Z toho aktivní učební čas</i> | | | | | |
| <i>Celkový učební čas ve všech předchozích formách činnosti</i> | | | | | |
| <i>Z toho aktivní učební čas</i> | | | | | |
| <i>Vnímaná výsledná kompetence</i> <i>(práce s daným prvkem učiva – 1 bod min.; 10 max.)</i> | | | | | |
| Celkový čas a aktivní učební čas | | | | | |

- Cílem plánování je explicitně formulovat studijní požadavky a konfrontovat je s dalšími životními prioritami
- Cíle dlouhodobé (měsíce a déle), střednědobé (týdny, měsíc) a krátkodobé (dny, týden)
- Řada nástrojů (kalendáře, správci úkolů)
 - ▣ Pozor na časovou režii

Strategie práce s prostředím

- Kde a jak studovat
 - ▣ Znalost vhodného místa k učení, okolností k učení
 - ▣ (...)

Práce s pozorností

- Stálost pozornosti:
 - ▣ mladší školní věk 3 - 5 min.
 - ▣ starší školní věk 5 - 10 min.
 - ▣ dospělí 20 - 30 minut
- ▣ Záleží na denní době (ranní / večerní typ)
- ▣ Záleží i na fyzickém a psychickém stavu
- Rozdělování pozornosti – přepínání
- Propojování pozornosti – pružnost
- Fluktuace pozornosti
- Systematičnost pozornosti

Literatura

- Fisher, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál 2011.
- Čáp, J., Mareš, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál 2001.
- Mareš, Jiří. *Styly učení žáků a studentů*. Portál, Praha 1998
- Lojová, G.; Vlčková, K. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál 2011.
- Kde hledat metody umožňující ve škole sledovat motivaci žáků, jejich postoje k učivu